

Cuốn theo chiều gió

Phó Thường Dân

Kim sinh ra khi thế chiến thứ hai chưa chấm dứt, tại một làng nhỏ ở miền bắc nước Việt Nam. Thời thơ ấu, tới tuổi đi học, Kim theo học ở trường làng được vài tháng thì đã phải chạy loạn. Làng Kim ở, khi thì thuộc phe Pháp thuộc, khi thì thuộc phe kháng chiến. Gia đình Kim ủng hộ phe kháng chiến nên là nạn nhân của phe Pháp thuộc. Khi sự lãnh đạo phe kháng chiến rơi vào tay của phe cộng sản, gia đình Kim thuộc thành phần địa chủ nên lại trở thành nạn nhân của phe cộng sản.

Thời thơ ấu, Kim đã được chứng kiến cảnh càn quét của quân đội Pháp, cảnh giết người bừa bãi của đoàn quân đánh thuê, bao gồm cả những người lính Ma Rốc. Kim chưa đủ tuổi để suy nghĩ chín chắn, nhưng vẫn cảm nhận được sự mất chính nghĩa của quân đội Pháp. Kim cũng chẳng hiểu cộng sản là gì, chỉ thấy đoàn quân kháng chiến gồm toàn đồng bào mình, lại sống hòa mình vào đám quần chúng nên Kim có cảm giác gần gũi với đoàn quân kháng chiến. Kim chưa biết rằng mình thuộc thành phần mà phe cộng sản sẽ kỳ thị và trấn áp bằng bạo lực sau khi cướp được chính quyền. Dĩ nhiên Kim không thể nào hiểu nổi tại sao người ta lại cần trấn áp những trẻ thơ vô tội như Kim !

Mới tám tuổi, Kim đã phải vĩnh biệt quê hương, theo gia đình vào miền Nam sinh sống, trước khi đất nước bị chia đôi. Sự khác biệt về giọng nói, về phong tục tập quán giữa hai miền Nam, Bắc khá rõ nét, làm cho Kim có cảm giác như người lạc lõng nơi đất khách quê người. Thêm vào đó, từ hoàn cảnh một gia đình địa chủ nay trở thành một gia đình tỵ nạn cộng sản, mặc dầu còn thơ dại, Kim đã thấm thía hoàn cảnh tỵ nạn chiến tranh.

Khi còn ở làng thì việc lên đến tỉnh thành đã là quá xa xôi, lên đến Hà Nội thì cũng giống như sang thế giới khác, thế giới của ngàn năm văn vật! thế mà bây giờ Kim lại ở tận Sài Gòn, một thực tại ở ngoài trí tưởng tượng của Kim!

Năm 1954, khi đất nước chia đôi, khoảng một triệu người tỵ nạn cộng sản, chạy từ miền bắc vô nam, một triệu người khóc lóc đau thương, vĩnh biệt quê hương, ra đi với hai bàn tay trắng, làm lại cuộc đời. Nhưng trong cái thảm họa đó thì lại có cái may nho nhỏ cho Kim. Kim được đi học ở trường của đám trẻ con Bắc kỳ di cư, nên cảm thấy đỡ lạc lõng hơn, vì chung quanh cũng toàn là người tỵ nạn.

Kim chưa học hết trung học thì miền Bắc Việt Nam phát động cuộc tấn công vào miền Nam Việt Nam, dưới chiêu bài giải phóng miền nam. Thế hệ của Kim lên đường nhập ngũ để bảo vệ miền Nam trước sự tấn công của miền Bắc. Kim chưa hiểu cộng sản là gì, chưa hiểu lý do nào thúc đẩy miền Bắc tấn công vào miền Nam, chưa hiểu gì về cuộc chiến tranh thế giới về ý thức hệ giữa hai khối cộng sản và tư bản. Cũng như những thanh niên cùng thế hệ, Kim phản đối vấn đề kỳ thị tôn giáo của chính quyền Ngô Đình Diệm. Kim cũng không có cảm tình đối với những tướng lãnh đã từng đi lính cho thực dân Pháp. Vì vậy, mặc dù không chấp nhận việc miền Bắc tấn công vào miền Nam, Kim không tình nguyện nhập ngũ để bảo vệ miền Nam. Nhờ học chăm nên Kim được hoãn dịch vì lý do học vấn.

Kim rất ngạc nhiên khi nói tới chủ nghĩa cộng sản hoặc chủ nghĩa Mác thì thế hệ đàn anh của Kim coi như là thứ quốc cấm, rất nguy hiểm, rất dễ truyền nhiễm, không nên cho lớp thanh niên còn trẻ như Kim biết. Những điểm tiêu cực của thế hệ đàn anh, chẳng hạn như phong kiến, bảo thủ làm cho Kim và những người cùng thế hệ càng mù tịt về chủ nghĩa cộng sản. Kim chỉ hiểu lơ mơ rằng những người cộng sản đứng về phía người nghèo đấu tranh chống sự bóc lột của những người giàu có, trong khi đó Kim lớn lên trong hoàn cảnh nghèo khó nên Kim cũng tò mò thắc mắc về chủ nghĩa này. Những chương trình đấu tranh chiến tranh chính trị của miền Nam cũng không làm cho Kim hiểu rõ vấn đề thêm.

Chiến tranh càng kéo dài thì số nạn nhân của chiến tranh ở cả hai phía càng tăng. Người dân miền

Nam thấy súng đạn của hai phe tư bản và cộng sản trên thế giới cứ đổ vào miền Nam để cho nhân dân Việt Nam chém giết lẫn nhau. Người dân vô tội muốn yên thân cũng chẳng được, không ở phe này thì phải ở phe kia. Thế hệ của Kim, một số ít nhờ thế lực, nhờ tiền bạc, nhờ học giỏi, nhờ may mắn đã thoát khỏi cuộc chiến bằng cách đi du học rồi tìm cách ở lại ngoại quốc. Một số đông hơn, trong đó có Kim, nhờ chăm chỉ học hành, có khả năng chuyên môn cần thiết cho nền kinh tế của miền Nam đã được hoãn dịch, không phải ra phục vụ tại chiến trường.

Chiến tranh càng kéo dài thì phe nào càng tàn bạo hơn, lừa gạt giỏi hơn sẽ chiếm lợi thế nhiều hơn. Tết Mậu Thân, trong khi phía miền Nam tin tưởng ở thỏa ước ngưng chiến trong mấy ngày Tết thiêng liêng của dân tộc, phe miền Bắc đã tổ chức tổng tấn công khắp các tỉnh miền Nam, kể cả thủ đô Sài Gòn. Sau Tết, chính quyền miền Nam ra lệnh tổng động viên, Kim và những người cùng thế hệ, tất cả phải lên đường nhập ngũ để phục vụ cho chiến trường. Sau gần hai năm phục vụ trong quân đội, Kim được biệt phái về dân sự để phục vụ trong ngành chuyên môn của mình.

Năm 1973, Kim có dịp được đi tu nghiệp ở Mỹ, Kim tin rằng khi thế hệ của Kim giữ được vai trò lãnh đạo, thay thế những người đã từng đi lính cho giặc Pháp, thì miền Nam sẽ vững mạnh. Chỉ ở Mỹ có mấy tháng mà Kim đã nhớ quê hương da diết, chỉ mong sớm tới ngày về.

Năm 1975, nhiều người tìm đủ mọi cách để trốn khỏi miền Nam thì Kim hoang mang nhớ tới những ngày tháng ở Mỹ, Kim chỉ mong trở lại Việt Nam. Kim không thể quyết định vĩnh biệt quê hương bằng mọi giá như họ, nên mặc dù đang làm việc với người Mỹ mà Kim vẫn kẹt lại sau ngày mất nước. Kim ngỡ ngàng khi thấy hầu hết bạn bè Kim, dù làm việc trong các lãnh vực chuyên môn, kỹ thuật đều bị lừa gạt đưa vào trại tù, không biết ngày về, dưới danh nghĩa là trại học tập cho một khóa học chính trị dài 10 ngày!!!

Khi phong trào vượt biên bắt đầu, Kim trần trở suy nghĩ hàng năm. Kim đã có dịp nghiên cứu chủ nghĩa Mác, đã thấy được sức mạnh của chủ nghĩa Mác, đảo ngược được lịch sử của nhân loại trong thế kỷ thứ 20, và Kim cũng thấy được sự bế tắc của chủ nghĩa Mác vì đó chỉ là một giả thuyết của khoa học xã hội chưa được kiểm chứng bằng thực tế. Mục đích của chủ nghĩa Mác là để làm tăng năng suất lao động cao hơn năng suất lao động trong chế độ tư bản thì thực tế lại hoàn toàn trái ngược. Trong đầu Kim luôn luôn thắc mắc: phải chăng ra đi là hèn nhất? Khi quyết định vĩnh biệt quê hương là lúc Kim đã sẵn sàng chấp nhận cái chết, thà chết nơi biển cả còn hơn sống trong sự đối xử kỳ thị, trong sự khinh miệt của kẻ thắng trận, trong hoàn cảnh tiến nhanh tiến mạnh tiến vững chắc về thời kỳ đồ đá!!!

Sau nhiều năm tháng làm việc vất vả nơi đất khách quê người, Kim đã trở lại được địa vị của một chuyên viên như ở quê nhà, nhưng Kim vẫn có cảm giác như đi bên cạnh cuộc đời như nữ thi sĩ T.T.Kh. ngày xưa:

Tôi vẫn đi bên cạnh cuộc đời;

Quê hương, đất nước, của người thôi;

Thời gian thấm thoát qua mau quá;

Nhìn lại, trăm năm sắp hết rồi;

Con tim vẫn hướng về quê cũ;

Giặc cướp tung hoành chẳng chịu thôi;

Đôi khi cũng muốn liêu một chuyến;

Lại sợ người chê giống “cá hồi”!

Cá hồi là giống cá có đặc tính luôn luôn trở về nơi sanh đẻ dù đã đi khắp nơi trên biển cả. Từ ngày bức tường ô nhục ở Bá Linh sụp đổ, Kim hy vọng đất nước mình cũng thay đổi để Kim có dịp trở về phục vụ quê hương,

Ray rút tình yêu đất nước tôi;

Dù mấy mươi năm, sống xứ người;
Dù đã thê nguyên khi ty nạn;
Coi quê người cũng giống quê tôi;
Mười mấy năm rồi, tường ô nhục;
Đã tan tành bên Đức xa xôi;
Mười mấy năm rồi tôi vẫn đợi;
Sao ngày về vẫn quá xa xôi.

Kim không thể nào quên được những ngày tháng trước khi vĩnh biệt quê hương, chỉ còn trông mong ở sự cứu vớt do tình nhân loại của các dân tộc khác,

Ngày ấy ra đi chẳng hẹn về;
Đau lòng vĩnh biệt mỗi tình quê;
Tính mạng giao cho tình nhân loại;
Cứu vớt cho thân phận ê chề;
Thành công trở thành người ty nạn;
Thất bại cơm tù chẳng dám chê;
Nhiều kẻ làm mồi cho biển cả;
Lắm người tan nát chuyện phu thê.

Từ ngày internet phổ biến, Kim liên lạc thường xuyên được với các cộng đồng Việt Nam trên thế giới. Lần đầu tiên nhìn thấy lá cờ Việt Nam Cộng Hòa phát phới trên trang web của Việt Nam nhật báo ở San José, Kim vô cùng mừng rỡ, giống như được trở về quê mẹ sau mấy chục năm xa cách!

Kim liên lạc được với các bạn bè cũ còn kẹt lại ở Việt Nam sau nhiều lần vượt biên thất bại. Hầu hết các bạn cũ của Kim bây giờ làm ăn khá giả, và chấp nhận số phận của mình, không muốn bàn đến chuyện chính trị vì có thể bị nguy hiểm.

Em đã cam tâm sống với chồng;
Mấy chục năm rồi, anh nhớ không;
Dù chồng em vô cùng khắc nghiệt;
Có chồng em vẫn thấy hơn không;
Chồng em lắm địa, không còn ngố;
Đôi mới lâu rồi anh biết không;
Anh có thương em, cảm mến lại;
Về xem em hạnh phúc với chồng!

Kim rất mừng khi bạn bè không còn khổ sở vì ăn không đủ no, mặc không đủ ấm. Còn Kim bây giờ đã quen với cuộc sống ở hải ngoại, quê hương của các con của Kim. Kim mong cho bạn bè cũ ở Việt Nam được yên ổn làm ăn, không còn bị cai trị bằng bạo lực,

Mừng em hạnh phúc với chồng con;
Vui với quê nhà, với nước non;
Anh chẳng còn gì ân hận nữa;
Chẳng còn thương tiếc phố Sài Gòn;
Anh đã quen cuộc đời hải ngoại;

Quê hương anh cả trái đất tròn;

Chúc vợ chồng em trong hòa thuận;

Giận đối nhau, xin chớ đánh đòn!

Bạn bè cũ của Kim ở Việt Nam thường quan điểm rằng những vấn đề bình đẳng, nhân quyền là những gì xa vời, chẳng nên bàn đến,

Thân em phận gái chữ tòng;

Lấy chồng thì phải theo chồng, anh ơi;

Dám đâu nghĩ chuyện xa vời;

Dám đâu bình đẳng với người chồng em;

Cam thân, nhà cửa mới êm;

Em mà lý luận nó đem đánh đòn;

Trót sinh ra phận má hồng;

Trong nhờ đục chịu, chẳng hòng đổi thay!

Có nhiều người trong đám bạn bè cũ của Kim cho rằng những người ở hải ngoại thường hiểu lầm người ở trong nước, với quan điểm lạc hậu ngày xưa, coi như trúng phải bả.

Cái “bả” ngày xưa cũ quá rồi;

Mười người nghiện ngập, chín người thôi;

Bây giờ “bả” phải đem đổi mới;

Cũng chẳng ai tin nữa mất rồi;

Tất cả chỉ tin vào tiền bạc;

Chẳng còn tư tưởng chuyện xa vời;

Buôn “bả” đã trở thành vua chúa;

Tha hồ vợ vét của, trời ơi!

Có người nói đùa rằng Kim là đứa không có quê hương, cũng giống như đứa con hoang, làm Kim nhớ lại lúc mới được tái định cư, người ta cấp giấy chứng nhận Kim là người vô tổ quốc (stateless).

Khen ai khéo phong chức con hoang;

Đúng quá, mới nghe thấy bàng hoàng;

Thức tỉnh, thấy mình con hoang thật;

Uổng công cha mẹ đã cru mang;

Khi bước chân vào vùng đất hứa;

Giấy tờ chứng nhận đứa con hoang;

Là một đứa con vô tổ quốc;

Được phép vào trong chốn địa đàng.

Và Kim cảm thấy hãnh diện vì hàng triệu người Việt Nam đã thành công nơi đất khách quê người, từ hai bàn tay trắng của kẻ tỵ nạn,

Sao không hãnh diện, các con hoang;

Từ chỗ nghèo hèn tới chỗ sang;

Làm lại cuộc đời từ tay trắng;

Chẳng cần ai giúp đỡ, cru mang;
Chẳng cần những ngôn từ rỗng tuếch;
Nào là dòng dõi giống giàu sang;
Nào là sinh ra từ chân lý;
Chẳng ai bằng được các con hoang.
Nhưng chữ con hoang cũng làm Kim chạnh nhớ tới quê hương, và Kim cũng mơ ước có lại quê hương,

Ôi chao hai cái chữ quê hương;
Mỗi lần nhắc đến thấy thương thương;
Phải chăng là muôn ngàn kỷ niệm;
Theo bước chân ta vạ nẻo đường;
Quê hương không phải là tù ngục;
Mà chỉ là mái ấm tình thương;
Mong sao thời thế mau biến đổi;
Để chúng mình có lại quê hương.
Kim hy vọng sẽ có ngày trở lại quê hương
Mấy chục năm trời qua rất mau;
Giáo điều chủ nghĩa mất từ lâu;
Kinh tế quê hương, điều gặp gió;
Vươn lên theo nhịp tiến toàn cầu;
Đời sống con hoang thì đã lỡ;
Quen cuộc đời châu Mỹ châu Âu;
Mong ước quê hương thanh bình lại;
Trở về thăm, không phải cúi đầu.

Hàng trăm ngàn Việt kiều về thăm quê hương hàng năm nhưng Kim vẫn chưa về, vẫn thấy trần trở như mấy chục năm về trước khi phải quyết định vĩnh biệt quê hương. Những tiếng thì thầm tự nhủ khi xưa “ra đi phải chăng là hèn nhất?” thì nay lại đổi thành “trở về phải chăng là phản bội?”

Bây giờ thế giới đã đổi thay;
Đất nước quê hương đổi mỗi ngày;
Bạn bè lũ lượt thăm quê cũ;
Còn mình trần trở chuyện gì đây;
Phải chăng mình vẫn còn thù hận?
Lời thề nguyện văng vẳng đâu đây;
Hay mình đã thành người mất gốc;
Thấy quê hương ô nhiễm, tù đầy.

Kim sinh ra ở một làng nhỏ bé ở miền bắc nước Việt Nam. Ngọn gió thời đại đã đưa Kim vào tận Sài Gòn khi mới vừa tám tuổi. Khi chế độ miền Nam sụp đổ, vì hoang mang, Kim không theo kịp ngọn gió đưa ra hải ngoại. Mấy năm sau, cơn gió lớn vượt biên đã kéo Kim ra khỏi nước Việt Nam,

sau nhiều năm trăn trở vì không muốn trở thành một đứa con hoang, vô tổ quốc.

Phong trào Việt kiều về quê đang là cơn gió lớn, đã lôi kéo được hàng trăm ngàn Việt kiều về quê ăn Tết hàng năm. Phong trào đang tác động mạnh lên tư tưởng của Kim, từ câu tự nhủ thầm “phải chăng trở về là phản bội?”, dòng suy tư của Kim đang tiến hóa để đặt lại vấn đề “phải chăng phong trào trở về thăm quê hương của Việt kiều là một đóng góp tích cực lớn lao cho sự diễn tiến hòa bình tại quê nhà?”; “phải chăng Kim chỉ là hạt cát đang bị đợt sóng thủy triều ‘về quê’ lôi cuốn”.

Kim sẽ còn trăn trở đến bao giờ trước cơn gió lốc “Việt kiều trở về thăm quê hương”?

Phó Thường Dân

Tháng 2 năm 2004